

Regel gällande användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet

Om regeln

Regeln gällande användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet har tagits fram under vintern 2015-2016 genom ett särskilt projekt utfört av Catharina Ekdahl, efter beslut av Riksarkivets ledningsgrupp den 23 september 2015. Divisionschef Karin Åström Iko har varit ansvarig för projektet. Regeln har utformats i enlighet med ett flertal av de policydokument som används av statliga kulturarvsmyndigheter och institutioner.

Med ”fotografier och bildkonstverk” avses fotografiska verk, fotografiska bilder (inkl. avbildning med kreativt inslag), illustrationer, animationer, teckningar, konstverk, skulpturer, brukskonst och varje annan form av konstnärligt uttryck i bild. Ibland används begreppet ”fotografi” eller ”fotografier” som samlat begrepp för såväl fotografiska verk som fotografiska bilder i regeln. Avbildning som sker genom digital avfotografering utan kreativa eller skapande inslag och reproduktion genom skanning eller fotokopiering anses inte utgöra skyddsvärda ”fotografier och bildkonstverk” i denna regel. Detta benämns i regeln som ”uteslutande digital avfotografering eller reproduktion”.

Syftet med regeln är att skapa en enhetlig användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet. Det handlar även om att förmedla Riksarkivets principer för användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk till samhället i stort. De 20 punkterna i dokumentets första del är därför ett klagörande externt av hur Riksarkivets användning och juridiska hantering och inställning till fotografier och bildkonstverk ser ut. Resterande del av dokumentet är tänkt att fungera som interna riktlinjer vid användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet. Det gäller även bilagorna.

Under framtagandet av regeln har även angränsande frågeställningar om Riksarkivets hantering av fotografier och bildkonstverk diskuterats. Den mest angelägna frågeställningen handlar om en vettig hantering av de digitala filer som skapats vid avbildning av fotografier, bildkonstverk och även övriga handlingar som finns arkiverade hos Riksarkivet. Riksarkivet bör därför särskilt se över hur dessa digitala filer på ett lämpligt sätt blir en del av den digitala kedjan och överväga om inte en särskild bilddatabas bör inrättas. Med en särskild bilddatabas skulle bl.a. utlämningen av digitala filer underlättas väsentligt.

Beträffande Riksarkivets nyligen beslutade *avgifter för Riksarkivets verksamhet* bör den bli föremål för en ny översyn av de avgifter som nämns under rubriken *Reproduktion genom kopiering, skanning eller avfotografering*. Som framgår i denna regel ska avgift endast tas ut för den arbetstid som krävs för reproduktionen och i den kvalité som beställaren efterfrågar. Avgift för beställarens/tredje mans egen användning ska därför aldrig tas ut så länge det handlar om fotografi och bildkonstverk som Riksarkivet har övertagit upphovsrätten till och/eller har rätt att överlåta till tredje man för dennes användning.

För att ytterligare främja en enhetlig användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet hänvisas i regeln till redan beslutade dokument, såsom *Riksarkivets Allmänna villkor för deponering från juridiska eller fysiska personer* och *Riksarkivets Allmänna villkor för gåva från juridiska eller fysiska personer* med tillhörande avtalsmallar samt framtaget *fotograferingstillstånd* hos Riksarkivet.

I arbetet med att framställa denna regel gällande användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet har följande personer deltagit:

Jan Andersson
Bo Berg
Johanna Berg
Kenneth Hänström
Rolf Källman
Sten Leander
Toni Leander
Henrik Lithner
Jenny Odell
Emre Olgun
Ulrika Sturesdotter Andersson
Efwa Westre Stövander
Karin Åström Iko
Jan Östergren

Möten har även ägt rum med följande personer:

Henrik Dahlström
Åsa Karlsson
Henrik Klackenberg
Lena Milton

Regeln gällande användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk hos Riksarkivet föredrogs för Riksarkivets ledningsgrupp den 11 februari 2016 och beslutades av riksarkivarien den 18 april 2016.

Riksarkivets regel gällande användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk

A. Övergripande

1) Riksarkivet har regeringens uppdrag att bevara, tillhandahålla, tillgängliggöra och lämna ut material till allmänheten som finns arkiverat eller upprättat hos Riksarkivet. Riksarkivet strävar därför efter att endast ta emot fotografier och bildkonstverk som ingår i statliga arkiv, arkiv från myndigheter samt enskilda arkiv och samlingar som medger Riksarkivet en fri användningsrätt utan restriktioner. Detta gäller även vid uppdrag utfört av extern fotograf och bildkonstnär. Generellt undantag för denna regel gäller för handlingar som kan omfattas av sekretess eller information som Riksarkivet bedömer som känslig.

B. Upphovspersonens ideella upphovsrätt

2) Upphovspersonens namn ska alltid anges i samband med Riksarkivets användning av fotografier eller bildkonstverk som inkommit till eller upprättats hos Riksarkivet. Detta sker även för fotografi och bildkonstverk som inte längre är skyddat av upphovsrätt. Om upphovspersonen är okänd ska ”Upphovsperson okänd” eller ”Upphovsperson ej känd” anges i informationen i samband med Riksarkivets användning. Riksarkivet uppmanar den som har kännedom om vem som är upphovsperson att meddela Riksarkivet detta. Av sedvänja anges dock inte namnet på den som framställer kopior genom uteslutande digital avfotografering eller reproduktion av annat fotografi eller bildkonstverk.

3) Riksarkivet respekterar även upphovspersonens ideella rätt i övrigt. Det innebär att fotografier eller bildkonstverk inte får ändras på ett för upphovspersonen kränkande sätt eller förekomma i ett för upphovspersonen kränkande sammanhang. Detta gäller även för fotografier och bildkonstverk som inte längre är skyddade av upphovsrätt.

C. Upphovspersonens ekonomiska upphovsrätt

4) Fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet, som inte tidigare har publicerats eller på annat sätt gjorts tillgängliga för allmänheten, betraktas av Riksarkivet som lovligen offentliggjorda och utgivna fotografier eller bildkonstverk i enlighet med upphovsrättslagen. Det är Riksarkivets uppfattning att sådan rättsverkan har uppkommit genom att fotografiet eller bildkonstverket finns hos myndigheten. Det innebär att Riksarkivets användningsrätt till fotografiet eller bildkonstverket följer av vad som anges i denna regel, såvida inte Riksarkivet har fått information om eller bedömer att upphovspersonen eller arkivbildaren inte velat att fotografiet eller bildkonstverket skulle tillgängliggöras för allmänheten.

5) Riksarkivet har rätt att använda fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet i analog och digital form i och för sin verksamhet samt på de digitala kommunikationsplattformar som Riksarkivet använder. Detta gäller oavsett det

handlar om inkomna fotografier eller bildkonstverk i statliga arkiv, arkiv från myndigheter eller från enskilt arkiv och samling. Riksarkivets användning sker i enlighet med Riksarkivets regeringsuppdrag att bevara, tillhandahålla, tillgängliggöra och lämna ut handlingar till allmänheten.

6) Riksarkivet ska ange tydligt om fotografier och bildkonstverk publiceras i bearbetade skick. Detta gäller även för fotografier och bildkonstverk som inte längre är skyddade av upphovsrätt.

7) Riksarkivet ska också respektera den ekonomiska upphovsrätten i övrigt genom att märka fotografier och konstverk med licens/upphovsrättslig status och publicera dem under tydligt angivna användarvillkor.

8) Fotografier och bildkonstverk som har skapats av anställd i tjänsten vid Riksarkivet kan fritt användas av Riksarkivet utan restriktioner. Riksarkivet äger materialet.

D. Skyddstider och fotograferingstidpunkt

9) Fotografiska verk, bildkonstverk eller fotografiska bilder som finns hos Riksarkivet följer de skyddstider som föreskrivs i upphovsrättslagen. Det innebär att för fotografiska verk och bildkonstverk gäller skyddstiden t.o.m. utgången av sjuttionde året efter upphovspersonens dödsår. För fotografiska bilder gäller skyddstiden t.o.m. utgången av det femtionde året efter det år fotografiet skapades.

10) Riksarkivet utgår ifrån att dokumentära fotografier som har tagits före år 1969 och fotografier i övrigt utan vetenskapligt eller konstnärligt värde som har tagits före år 1969, inte längre är skyddade av upphovsrätt.

11) Riksarkivet utgår ifrån att fotografier som har tagits på uppdrag för eller i anställning hos arkivbildaren eller hos Riksarkivet före den 1 juli 1994 är föremål för beställarregeln enligt den då gällande skyddslagstiftningen för fotografier. Beställarregeln innebär att beställaren av fotografier övertog rättigheterna till fotografierna under hela skyddstiden, såvida inte annat överenskommit med fotografen.

12) Det är Riksarkivets inställning att uteslutande digital avfotografering eller reproduktion av fotografier och bildkonstverk som ej längre är skyddade av upphovsrätt inte medför att någon upphovsrätt uppstår till den digitala avbildningen eller reproduktionen. Riksarkivet använder därför dessa kopior fritt och utan restriktioner eller angivande av namn på den som framställer sådan kopia.

E. Integritetsskydd (personer på bild)

13) Riksarkivet publicerar fotografier som föreställer avbildad, identifierbar och nu levande person digitalt under förutsättning att publiceringen inte uppfattas som en kränkning av den avbildade personens integritet.

F. Tredje mans ansvar

14) Riksarkivet uppmanar tredje man att alltid respektera upphovsrätten för fotografi och bildkonstverk i enlighet med *Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd*, (se Bilaga 1). Riksarkivet ansvarar ej för tredje mans användning av fotografi och bildkonstverk som finns förvarat hos Riksarkivet. Tredje man bär således själv det fulla ansvaret för sin egen användning av sådant fotografi eller bildkonstverk. För fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet har övertagit upphovsrätten till kan Riksarkivet, efter förfrågan, utfärda särskilt publiceringstillstånd. Vid tredje mans användning av exemplar av fotografi och bildkonstverk som finns förvarat hos Riksarkivet ska alltid Riksarkivet med angivet arkivsignum anges som källa.

15) Riksarkivet uppmanar tredje man att alltid respektera den personliga integriteten för nu levande och identifierbara personer som förekommer på fotografier som finns hos Riksarkivet. Riksarkivet ansvarar ej för tredje mans användning av fotografier som kräver samtycke från avbildade personer. Det innebär att tredje man själv bär det fulla ansvaret för att eventuellt samtycke från avbildad person inhämtas i samband med tredje mans användning av fotografi.

16) Tredje man har rätt att i Riksarkivets lokaler avbilda fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet först efter beviljat fotograferingstillstånd eller då det inte anses störa verksamheten på plats. Vid tredje mans användning av egen avbildning ska Riksarkivet anges som källa. Även arkivsignum ska anges om det finns angivet.

G. Creative Commons (CC)

17) Fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet där Riksarkivet har fri användningsrätt, kan av Riksarkivet komma att märkas och licensieras enligt CC-licens, om Riksarkivet anser att det är lämpligt. Den huvudsakliga märkningen sker enligt CC-BY och CC-BY-SA. Läs mer om CC-licenserna på www.creativecommons.se.

18) Fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet och som inte längre är skyddade av upphovsrätt kan av Riksarkivet komma att märkas med CC-märkningen PD. Läs mer om CC-licenserna på www.creativecommons.se.

H. Wikimedia och kulturarvsportaler

19) Fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet där Riksarkivet har fri användningsrätt eller som inte längre är skyddade av upphovsrätt, kan komma att länkas eller spridas av Riksarkivet via Wikimedia och nationella eller internationella kulturarvsportaler, såsom K-samsök och Europeana eller andra kulturarvsbevarande webbtjänster.

I. Avgifter för utlämnande av fotografier och bildkonstverk

20) Riksskaldet har rätt att ta ut avgifter för utlämnande, kopiering och dylikt av fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksskaldet enligt gällande avgiftslista. Läs mer på www.riksarkivet.se.

Riksarkivets interna riktlinjer om regeln gällande användning och juridisk hantering av fotografier och bildkonstverk

A. Riksarkivets rätt att använda fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet

1. Inskränkningar i upphovspersoners ensamrätt

Upphovsrättslagen utgår ifrån att upphovspersonerna alltid har en ensamrätt till de verk och bilder som de skapar. Trots det innehåller upphovsrättslagen ett antal s.k. inskränkningar i upphovspersonernas ensamrätt, som innebär att användning av deras verk och bilder kan få ske även utan tillstånd från dem.

Det finns ett par särskilda inskränkningar i upphovsrättslagen som bl.a. gäller för statliga och kommunala arkivmyndigheter. En inskränkning innebär att en statlig arkivmyndighet som Riksarkivet får göra kopior av upphovsrättsligt skyddat material för bevarande, kompletterings- och forskningsändamål. Inskränkningen innebär även att Riksarkivet får kopiera enskilda artiklar eller korta avsnitt av det upphovsrättsligt skyddade materialet för en låntagares räkning. Kopiering till lånesökande får vanligtvis bara ske i pappersform.

Den andra inskränkningen innebär att bl.a. Riksarkivet får framställa exemplar av litterära verk i skrifter och filmverk där uphovspersonen inte är känd eller inte kan hittas efter omsorgsfull eftersökning. Exemplaren får även göras tillgängliga för allmänheten. Förutsättningen är att det är fråga om ett sådant s.k. herrelöst verk som ingår i de egna samlingarna och som har anknytning till land som ingår i det Europeiska ekonomiska samarbetsrådet (EES). Även fotografi eller bildkonstverk som ingår i herrelöst litterärt verk i skrift eller filmverk kan omfattas av inskränkningen.

2. Inkomna arkiv från statliga myndigheter och andra myndigheter

Riksarkivet tar emot statliga arkiv och arkiv från myndigheter med äganderätt eller som deposition. Det sistnämnda gäller framför allt arkiv från riksdagen och dess myndigheter. Någon upphovsrättslig bedömning av fotografier eller bildkonstverk i det inkomna materialet sker i princip aldrig. Det sker heller inte någon integritetsbedömning av innehållet när arkivet levereras. Utgångspunkten är att ett arkiv från en myndighet är allmän handling. Om arkivet eventuellt innehåller handlingar som kan omfattas av sekretess, ska det framgå i arkivförteckningen.

Riksarkivet bedöms kunna använda fotografi och bildkonstverk i statliga arkiv och arkiv från myndigheter som finns hos Riksarkivet i och för Riksarkivets verksamhet. Riksarkivet ska även kunna tillgodose allmänhetens rätt att få en papperskopia av en allmän handling. Om det finns upphovsrättsligt skyddade fotografier och bildkonstverk i en allmän handling kan den kopieras och lämnas ut på papper. Tredje man bör sedan upplysas om vad upphovsrätten innebär genom att få ta del av *Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd*.

Se Bilaga 1. Den och mer utförlig information om upphovsrätt finns publicerad på www.riksarkivet.se.

3. Inkomna enskilda arkiv och samlingar

När Riksarkivet tar emot enskilda arkiv brukar det ske genom gåva eller deposition. I februari 2016 började nya allmänna villkor och avtalsmallar för gåva och deposition från juridiska eller fysiska personer användas på Riksarkivet. Se *Riksarkivets Allmänna villkor för deponering* från juridiska eller fysiska personer och *Riksarkivets Allmänna villkor för gåva* från juridiska eller fysiska personer med tillhörande avtalsmallar.

För att sträva efter en fri användningsrätt utan restriktioner för Riksarkivet bör Riksarkivet i första hand förespråka att enskilda arkiv och samlingar överlämnas som gåva till Riksarkivet istället för att deponeras. Sker ändå deposition framgår det av *Riksarkivets allmänna villkor för deposition* att det enskilda arkivet eller samlingen övergår till Riksarkivet med äganderätt efter depositionstidens utgång.

För fotografier och bildkonstverk i enskilda arkiv som har deponerats till Riksarkivet har Riksarkivet rätt att använda det i sin verksamhet genom att framställa exemplar och att göra det tillgängligt för forskningsändamål och för allmänheten. Eventuella begränsningar i användningsrätten ska framgå av depositionsavtalet. Äganderätten kvarstår hos deponenten.

För fotografier och bildkonstverk i enskilda arkiv som har donerats till Riksarkivet övertar Riksarkivet äganderätten och den fulla dispositionsrätten över materialet. Det innebär att Riksarkivet fritt kan använda fotografier och bildkonstverk i och för sin verksamhet, märka materialet med lämplig CC-licens och att låta andra förfoga över materialet. Eventuella begränsningar i Riksarkivets ägande- eller dispositionsrätt ska framgå av gåvoavtalet.

I såväl depositionsavtalet som gåvoavtalet framgår det att deponenten respektive gåvogivaren garanterar att tredje mans upphovsrätt eller andra rättigheter inte kränks genom överenskommelsen med Riksarkivet.

I de fall utlämnande av fotografier och bildkonstverk ur enskilt arkiv sker av Riksarkivet till tredje man kan denne upplysas om vad upphovsrätten innebär genom att få ta del av *Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd*. Se Bilaga 1. Den och motsvarande information om upphovsrätt finns publicerad på www.riksarkivet.se.

4. Fotografier och bildkonstverk skapade av anställd i tjänsten

Fotografier och bildkonstverk som framställts på arbetstid av anställd personal på Riksarkivet får Riksarkivet använda fritt i och för sin nu kända och i framtiden tillkommande verksamhet. Riksarkivet har äganderätt till materialet. Den fria användningsrätten innebär att Riksarkivet utan begränsning får framställa exemplar och göra materialet tillgängligt för allmänheten på de sätt som Riksarkivet finner

lämpliga. Det innebär även att Riksarkivet får upplåta eller överlåta sådant fotografi och bildkonstverk till tredje man och märka dem med lämplig CC-licens.

Riksarkivets fria användningsrätt gäller även efter det att anställningen har upphört.

Riksarkivet ska ange den anställdes namn när fotografierna eller bildkonstverken används på olika sätt, i enlighet med den ideella upphovsrätten. För uteslutande digital avfotografering och reproduktion anges däremot inte den anställdes namn.

Den anställda ansvarar själv för att det fotografi och bildkonstverk som framställts på arbetstid inte inkräktar på andras rättigheter som arbetstagaren känner till och att eventuellt samtycke från avbildad person har inhämtats för fotografi som den anställda har skapat i tjänsten, om det krävs enligt gällande lag.

Se Bilaga 2 – *Upphovsrättsavtal med anställd hos Riksarkivet.*

5. Fotografier och bildkonstverk skapade av extern uppdragstagare

Fotografier och bildkonstverk som framställts av extern uppdragstagare på uppdrag av Riksarkivet får Riksarkivet använda fritt i och för sin nu kända och i framtiden tillkommande verksamhet. Den fria användningsrätten innebär att Riksarkivet får framställa exemplar och göra materialet tillgängligt för allmänheten på de sätt som Riksarkivet finner lämpliga. Riksarkivet får även upplåta användningsrätt till hela eller delar av materialet till tredje man för dennes användning och spridning, så länge det inte sker i kommersiellt syfte.

Riksarkivet ska alltid namnge uppdragstagaren som upphovsperson när Riksarkivet använder fotografier och bildkonstverk i Riksarkivets egen verksamhet. Riksarkivet ska även respektera uppdragstagarens ideella upphovsrätt i övrigt.

Uppdragstagaren ansvarar för att fotografier och bildkonstverk som skapats på uppdrag inte inkräktar på någon annans rättigheter och att eventuellt samtycke från avbildad person har inhämtats, om det krävs enligt gällande lag.

Se Bilaga 3 – *Upphovsrättsavtal med extern uppdragstagare.*

6. Storskalig användning av upphovsrättsligt skyddade fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet inte har användningsrätt till

Om Riksarkivet vill göra en egen bilddatabas tillgänglig för allmänheten på en webbplats som Riksarkivet exklusivt bestämmer över, ska först enskilt bildavtal träffas med den kollektiva förvaltningsorganisationen Bildupphovsrätt i Sverige (Bildupphovsrätt). Det enskilda bildavtalet ska överensstämma med det avtal som har förhandlats fram mellan Digisam och Bildupphovsrätt under hösten 2015. Bildavtalet ska även tillåta publicering av upp till 120 enstaka fotografier och bildkonstverk per år ur bilddatabasen i illustrerande syfte på den webbplats där bilddatabasen gjorts tillgänglig.

Vid den årliga beräkningen av kostnaden enligt det enskilda bildavtalet ska det från uppskattningen av volym undantas fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet har upphovsrätten till genom avtal eller som har skapats av anställd hos Riksarkivet.

7. Fotografier och bildkonstverk som inte längre är skyddade av upphovsrätt, s.k. public domain (PD)

För fotografier och bildkonstverk där den upphovsrättsliga skyddstiden har löpt ut gäller en användningsrätt utan några restriktioner. Materialet kallas för ”public domain” (PD). För fotografiska verk och bildkonstverk gäller den upphovsrättsliga skyddstiden till och med sjuttionde året efter upphovspersonens dödsår. För fotografiska bilder gäller skyddstiden till och med femtionde året efter det år bilden framställdes. För att bedöma om det handlar om fotografiskt verk eller fotografisk bild, se *Digisams vägledning om upphovsrätt och angränsande lagstiftning*, www.digisam.se.

Dokumentära fotografier och andra fotografier utan vetenskapligt eller konstnärligt värde som togs före år 1969 har inte längre något skydd.

Uteslutande digital avfotografering eller reproduktion av fotografier och bildkonstverk som inte längre är skyddade innebär inte enligt Riksarkivets inställning att någon upphovsrätt uppstår till den digitala avbildningen eller reproduktionen. Av den anledningen ska inte heller namnet på den som har framställt sådana kopior anges när dessa kopior används i eller för Riksarkivets verksamhet.

B. Praktisk hantering av fotografier och bildkonstverk på Riksarkivet

Fotografier och bildkonstverk ingår vanligtvis som del i statliga arkiv, arkiv från myndigheter eller enskilda arkiv och samlingar som finns hos Riksarkivet. De hanteras därför på samma sätt som en arkivleverans vanligtvis hanteras. Arkivet tas emot och en kvittens eller leveransbekräftelse utfärdas av Riksarkivet.

Vad gäller fotografi och bildkonstverk i inkomna statliga arkiv och arkiv från myndigheter bör det framgå eventuella restriktioner för Riksarkivets användningsrätt i arkivförteckningen. Där framgår även om materialet är belagt med sekretess.

Vad gäller fotografi och bildkonstverk i inkomna enskilda arkiv och samlingar ska avtal tecknas med de juridiska eller fysiska personer som lämnar in arkiven. Använd alltid *Riksarkivets Allmänna villkor för deposition* från juridiska eller fysiska personer och *Riksarkivets Allmänna villkor för gåva* från juridiska eller fysiska personer med tillhörande avtalsmallar.

Vid uppdrag från Riksarkivet till extern fotograf och bildkonstnär ska alltid *Upphovsrättsavtal med extern uppdragstagare* användas – se Bilaga 3.

I de fall utlämnande av fotografier och bildkonstverk sker ur arkiv och samling hos Riksarkivet till tredje man, bör Riksarkivet informera om vad upphovsrätten innebär

genom att hänvisa till *Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd*. Se Bilaga 1. Vid särskilt önskemål från tredje man kan ett publiceringstillstånd för fotografier och bildkonstverk utfärdas av Riksarkivet – se Bilaga 4. Det gäller bara för de fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet har rätt att upplåta användningsrätt till tredje man för.

Var och en har rätt att få en papperskopia av en allmän handling. Det innebär att även om det finns upphovsrättsligt skyddade verk i en allmän handling kan den kopieras av Riksarkivet och lämnas ut på papper. Riksarkivet får däremot enligt lagen inte lämna ut digitala kopior, såvida inte Riksarkivet har upphovsrätten till materialet eller har sådan rätt enligt avtal.

C. Tredje mans användning av fotografier och bildkonstverk som finns arkiverade hos Riksarkivet

När tredje man vänder sig till Riksarkivet och vill använda fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet bör information om upphovsrätt och integritetsskydd ges till tredje man med en uppmaning att respektera det (se *Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd*, Bilaga 1). Den och mer utförlig information om upphovsrätt finns även publicerat på www.riksarkivet.se. Tredje man kan vara en privatperson, forskare, företag, organisation m m.

Riksarkivet ansvarar inte för tredje mans användning av fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet. Tredje man har därför själv det fulla ansvaret för sin egen användning av upphovsrättsligt skyddade fotografier och bildkonstverk. Detsamma gäller tredje mans användning av fotografier som kräver samtycke från avbildad person. Det innebär att tredje man själv har det fulla ansvaret för att eventuellt samtycke från avbildad person inhämtas när tredje man ska använda fotografiet. Samtycke kan krävas enligt personuppgiftslagen eller lagen om namn och bild i reklam.

Även om Riksarkivet inte har ansvar för hur tredje man använder fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet, finns det ibland särskilda önskemål om att Riksarkivet ska utfärda ett publiceringstillstånd. Ett skriftligt publiceringstillstånd utfärdas därför bara när tredje man uttryckligen begär det och det handlar om fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet har upphovsrätten till och/eller har rätt att upplåta användningsrätt till tredje man för. Det gäller främst fotografier och bildkonst som har skapats av anställd hos Riksarkivet eller som ingår i enskilda arkiv eller samlingar som har överlämnats i gåva till Riksarkivet. Observera att i de fall det handlar om fotografier och bildkonstverk som har skapats av en extern uppdragstagare på uppdrag av Riksarkivet, får publiceringstillstånd bara ske för icke-kommersiella ändamål. Mall för publiceringstillstånd finns i Bilaga 4.

Tredje man kan på egen hand få avbilda fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet, på plats i Riksarkivets lokaler. Det sker först efter beviljat fotograferingstillstånd eller om det inte riskerar att störa verksamheten. Villkoren för sådan fotografering finns i de *fotograferingstillstånd* som redan används på Riksarkivet.

När tredje man använder ett exemplar av fotografier eller bildkonstverk som finns hos Riksarkivet eller har gjort egna avbildningar av sådana ska Riksarkivet och angivet arkivsignum anges som källa.

D. Fotografier och bildkonstverk i allmänna handlingar

En stor del av handlingarna på Riksarkivet är allmänna handlingar. För dessa gäller reglerna som finns i tryckfrihetsförordningen (TF) kapitel 2.

Alla har rätt att få en papperskopia av en allmän handling. Det innebär att även om det finns upphovsrättsligt skyddade verk i en allmän handling kan den kopieras och lämnas ut på papper.

Det finns också handlingar som är undantagna från reglerna om upphovsrätt. Någon upphovsrätt finns därför inte för författningar, beslut eller yttranden av myndigheter och officiella översättningar av sådana. Den typen av handlingar kan man därför kopiera utan begränsning i både pappersform och digital form och sprida till allmänheten. Om det däremot ingår kartor, bildkonstverk (även fotografier), musikaliska verk eller diktverk i en allmän handling gäller upphovsrätt för dessa.

E. Avgifter för framtagande/utlämnande av kopior av fotografier och bildkonstverk

Uttag av avgift för framtagande och utlämnande av kopia av fotografier och bildkonstverk följer vad som framgår i gällande *avgiftslista*.

Avgift för utlämnande av kopia av fotografier och bildkonstverk som inte längre är skyddade av upphovsrätt (PD) ska endast utgå för framtagandet av en kopia.

Avgift för utlämnande av kopia av fotografier och bildkonstverk ska vara samma oavsett om utlämning sker till kommersiell eller icke-kommersiell tredje man.

Riksarkivet tar bara ut avgift för den nerlagda arbetstiden för framtagandet av reproduktionen eller den digitala avbildningen och i den kvalitet som efterfrågas. Någon avgift för tredje mans egen användning av fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet ska därför inte tas ut. Det gäller främst fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet har upphovsrätten till och/eller har rätt att låta tredje man använda, dvs. fotografier och bildkonstverk som har skapats i tjänsten av anställd hos Riksarkivet, av extern fotograf eller bildkonstnär eller som ingår i enskilda arkiv eller samlingar som överlämnats i gåva till Riksarkivet.

F. Integritetsskydd - person på bild (PUL)

Fotografier som föreställer en eller flera personer som är nu levande och identifierbara räknas som personuppgifter och regleras därför av personuppgiftslagen (1998:204). Huvudregeln för hantering av personuppgifter är att samtycke krävs från den enskilde som berörs av hanteringen. Sedan finns det undantag som bl.a. säger att fotografier föreställande en person kan användas utan

Samtycke, om hanteringen sker i olika vardagliga och löpande situationer (ostrukturerad hantering). Som exempel nämns e-post och webbsida. Samtycke för sådan användning krävs bara om personens integritet riskerar att kränkas. En kränkning sker främst om hanteringen sker i syfte att skandalisera, förtala, förolämpa eller på annat sätt förlöjligar eller misskrediterar en person, men måste bedömas i varje enskilt fall.

Fotografier som medvetet skildrar levande personers etniska tillhörighet eller ursprung, religiös eller politisk övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa, sociala liv eller sexualitet kan vara s.k. känsliga personuppgifter. Att använda fotografier som innehåller känsliga personuppgifter kan kräva samtycke från den eller de personer som är avbildade.

När det gäller publicering av fotografi som föreställer en avbildad person på någon av Riksarkivets digitala plattformar, sker det bara om publiceringen inte kan uppfattas kränka den avbildade personens integritet.

G. Märkning med CC-licens

Fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet, som Riksarkivet har upphovsrätt till och/eller har fått sådan rätt till genom avtal, kan av Riksarkivet komma att märkas och licensieras enligt CC-licens på sätt som Riksarkivet anser lämpligt. Den huvudsakliga märkningen ska ske enligt licenserna CC-BY och CC-BY-SA. SA används för att garantera att fotografi och bildkonstverk som märkts av Riksarkivet inte ska kunna märkas av annan med mer begränsad användningsrätt. Läs mer om CC-licenser på www.creativecommons.se.

Fotografier och bildkonstverk som finns arkiverade hos Riksarkivet och som inte längre är skyddade av upphovsrätt kan av Riksarkivet komma att märkas med CC-märkningen PD.

H. Riksarkivets leverans till Wikimedia och kulturarsportaler - nationella eller internationella

Leverans till nationella eller internationella kulturarsportaler av fotografier och bildkonst som finns hos Riksarkivet förekommer i dagsläget sällan eller aldrig. Sådana leveranser förutsätter vanligen att fotografier och bildkonstverk märks med CC-licens. Det är främst Wikimedia och kulturarsportaler som K-samsök och Europeana som avses, men även andra kulturarsbevarande webbtjänster kan komma ifråga.

När en institution förser Wikimedia eller en kulturarsportal med material från de egna arkiven eller samlingarna kan det antingen ske genom överföring av materialet eller genom länkdragning till den egna databasen. I det första fallet krävs det att institutionen har fått en sådan användningsrätt till materialet, så att de kan skapa exemplar och göra dessa tillgängliga på det sätt som Wikimedia eller kulturarsportalen innebär. Vid ren hypertextlänkdragning krävs inte att institutionen har förvärvat någon användningsrätt, annat än för användning i den egna verksamheten. Att göra upphovsrättsligt skyddat material tillgängligt via länk

från egen databas innebär nämligen inte att något upphovsrättsligt förfogande har skett. Detta såvida inte materialet ligger bakom lösenordsskydd eller att länkdragningen innebär att materialet riktar sig till en ny publik.

Det finns anledning att överväga om inte Riksarkivet i högre grad ska göra fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet tillgängliga via Wikimedia eller nationella och internationella kulturarvsportaler. Det kan ske utan särskilt tillstånd från upphovsperson eller annan rättighetshavare genom länkdragning till Riksarkivets egen databas. Skulle det innebära någon form av upphovsrättsligt förfogande hos Wikimedia eller värden bakom kulturarvsportalen, kan Riksarkivet endast tillhandahålla fotografier och bildkonstverk som Riksarkivet har upphovsrätten till och/eller har rätt att låta tredje man använda, liksom för fotografier och bildkonstverk som inte längre är skyddade av upphovsrätt.

Bilagor

1. Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd
2. Upphovsrättsavtal med anställd hos Riksarkivet
3. Upphovsrättsavtal med extern uppdragstagare
4. Riksarkivets publiceringstillstånd
5. Intyg om Riksarkivets ansvarsfrihet vid kopieringsuppdrag av fotografi och bildkonstverk som tillhandahålls av annan myndighet eller tredje man i övrigt

Utöver ovanstående dokument hänvisas till gällande *avgiftslista*, *Riksarkivets Allmänna villkor för deponering* från juridiska eller fysiska personer och *Riksarkivets Allmänna villkor för gåva* från juridiska eller fysiska personer med tillhörande avtalsmallar samt redan framtagna *fotograferingstillstånd* på Riksarkivet.

Bilaga 1

Riksarkivets information om upphovsrätt och integritetsskydd

(Informationen är utformad enligt mall i Digisams vägledning om upphovsrätt och angränsande lagstiftning.)

Fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet kan vara skyddade enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, upphovsrättslagen. I vissa fall är Riksarkivet själv rättighetshavare till materialet, men det kan också vara så att upphovsrätten ligger hos upphovspersonen, hans/hennes efterlevande eller någon annan. Det innebär att du kan behöva upphovspersonens eller rättighetshavarens tillstånd för att kopiera, publicera eller på annat sätt använda det upphovsrättsligt skyddade materialet.

När exemplar av fotografier och bildkonstverk lämnas ut från Riksarkivet till dig som besökare, forskare eller i annan egenskap, är det ditt ansvar att i förekommande fall kontakta och få tillstånd från upphovspersonen eller annan rättighetshavare. Om upphovspersonen inte är känd är du skyldig att försöka spåra denne. Om upphovspersonen eller annan rättighetshavare hör av sig med krav på ersättning för användningen är det du som har ansvaret för att tillgodose sådant krav.

Nu levande person, som genom din användning av fotografier och bildkonstverk från Riksarkivet anses identifierbar enligt personuppgiftslagen (1998:204) eller lagen (1978:800) om namn och bild i reklam, kan behöva ge sitt samtycke till användningen. Ansvaret för att inhämta ett sådant samtycke vilar på dig.

När du använder fotografier och bildkonstverk som finns hos Riksarkivet ska upphovspersonens namn anges enligt den ideella upphovsrätten. Detta bör även ske för fotografi och bildkonstverk som inte längre är skyddat av upphovsrätt.

Riksarkivet med angivet signum ska anges i källredovisning eller motsvarande.

Läs mer om upphovsrätt på www.riksarkivet.se.

Bilaga 2

Upphovsrättsavtal med anställd hos Riksarkivet

(Avtalet är utformat enligt mall i Digisams vägledning om upphovsrätt och angränsande lagstiftning.)

Arbetstagaren är anställd hos Riksarkivet och skapar fotografier och bildkonstverk (nedan Bildmaterial) i och för Riksarkivets verksamhet.

Arbetstagaren är upphovsperson till det Bildmaterial som skapas i anställningen. Riksarkivet har äganderätten till Bildmaterialet.

Arbetstagaren upplåter till Riksarkivet att få använda Bildmaterialet med fri användningsrätt i och för sin nu kända och i framtiden tillkommande verksamhet. Sådan fri användningsrätt innebär att Riksarkivet utan begränsning får framställa exemplar av Bildmaterialet och göra Bildmaterialet tillgängligt för allmänheten på de sätt som Riksarkivet finner lämpliga.

Riksarkivets fria användningsrätt gäller i såväl analog som digital form och utan tids- eller geografisk begränsning. Riksarkivets fria användningsrätt gäller således även efter det att Arbetstagarens anställningsförhållande har upphört.

Riksarkivet äger även rätt att upplåta användningsrätt till hela eller delar av Bildmaterialet till tredje man för dennes användning och spridning av Bildmaterialet. Sådan upplåtelse sker enligt den typ av Creative Commons-licens som Riksarkivet väljer eller genom annan motsvarande licensieringsmodell eller öppen licens.

Riksarkivet förbinder sig i enlighet med den ideella rätten i § 3 upphovsrättslagen att namnge Arbetstagaren som upphovsperson när Bildmaterialet används i Arbetsgivarens egen verksamhet. Det gäller dock inte när det är fråga om uteslutande avfotografering eller reproduktion. Riksarkivet ska även respektera Arbetstagarens ideella rätt i övrigt.

Arbetstagaren ansvarar för att eventuellt samtycke från avbildad person i Bildmaterial som har skapats av arbetstagaren har inhämtats enligt gällande lagstiftning och i skriftlig form samt att Bildmaterialet inte inkräktar på någon annans rättigheter i övrigt som är kända för arbetstagaren.

Underskrift av behörig på Riksarkivet och den anställda

Bilaga 3

Upphovsrättsavtal med extern uppdragstagare

(Avtalet är utformat enligt mall i Digisams vägledning om upphovsrätt och angränsande lagstiftning.)

Uppdragstagaren har skapat och framställt fotografier och/eller bildkonstverk (nedan Bildmaterial) på uppdrag av Riksarkivet.

Uppdragstagaren är upphovsperson till det Bildmaterial som har skapats och framställts i uppdraget.

Uppdragstagaren upplåter till Riksarkivet en icke-exklusiv fri användningsrätt att få använda Bildmaterialet i och för sin nu kända och i framtiden tillkommande verksamhet. Sådan fri användningsrätt innebär att Riksarkivet fritt får framställa exemplar av Bildmaterialet och göra Bildmaterialet tillgängligt för allmänheten på de sätt som Riksarkivet finner lämpliga.

Riksarkivets fria användningsrätt gäller i såväl analog som digital form och utan tids- eller geografisk begränsning.

Riksarkivet äger i sin tur även rätt att upplåta användningsrätt till hela eller delar av Bildmaterialet till tredje man för dennes användning och spridning av Bildmaterialet. Sådan användning och spridning av tredje man får dock inte ske i kommersiellt syfte.

Riksarkivet förbinder sig i enlighet med den ideella rätten i § 3 upphovsrättslagen att alltid namnge Uppdragstagaren som upphovsperson när Bildmaterialet används i Riksarkivets egen verksamhet. Riksarkivet respekterar även Uppdragstagarens ideella upphovsrätt i övrigt.

Uppdragstagaren ansvarar för att eventuellt samtycke från avbildad person i Bildmaterialet har inhämtats enligt gällande lagstiftning och i skriftlig form samt att Bildmaterialet inte inkräktar på någon annans rättigheter i övrigt.

Ersättning för uppdragets genomförande och upplåtelsen av användningsrätten enligt ovan utgår med en engångsersättning om SEK (exklusive moms). Uppdragstagaren innehar F-skatt.

Underskrift av behörig på Riksarkivet och uppdragstagaren

Bilaga 4

Publiceringstillstånd (för översättning till engelska)

Riksarkivet ger härmed tillstånd till nedanstående fysiska/juridiska person att publicera bilagt fotografi/bildkonstverk.

Tillståndet gäller för publicering i följande sammanhang:

.....
.....
.....

Nu levande person på bifogat fotografi/bildkonstverk kan anses identifierbar enligt personuppgiftslagen (1998:204) och lagen (1978:800) om namn och bild i reklam genom publiceringen och kan därmed behöva ge sitt samtycke. Det juridiska ansvaret för att inhämta ett sådant samtycke från avbildad person har den som erhållit detta publiceringstillstånd.

Vid publiceringen av bifogat fotografi/bildkonstverk ska upphovspersonens namn anges. Detta bör även ske om bifogat fotografi/bildkonstverk inte längre är skyddat av upphovsrätt.

Vid publiceringen ska Riksarkivet anges som källa med angivet signum.

Läs mer om upphovsrätt på www.riksarkivet.se.

Publiceringstillståndet gäller för följande juridiska/fysiska person:

.....
Namn

.....
Kontaktuppgifter

Underskrift av behörig på Riksarkivet

Bilaga 5

**Intyg om Riksarkivets ansvarsfrihet vid kopieringsuppdrag av
fotografier och bildkonstverk som tillhandahålls av statliga
myndigheter, andra myndigheter eller tredje man i övrigt**

Riksarkivet kan vid särskild förfrågan och mot fastställd avgift åta sig att framställa digital eller analog kopia av fotografier och bildkonstverk som tillhandahålls av statliga myndigheter, andra myndigheter eller tredje man i övrigt (uppdragsgivaren).

Uppdragsgivaren ska hålla Riksarkivet fri från varje form av ansvar för eventuellt intrång i andras rättigheter som riskerar att uppstå genom Riksarkivets framställande av efterfrågad kopia. Eventuella anspråk eller krav som riktas mot Riksarkivet kommer Riksarkivet oavkortat att hänvisa vidare till uppdragsgivaren.

Genom att underteckna detta intyg är uppdragsgivaren till fullo införstådd med dess innebörd. Undertecknad är behörig att utfärda intyget.

För [uppdragsgivaren]:

Ort:

Datum: / 20....

.....
Namnunderskrift

.....
Namnförtydligande